

glagolov tipa *pyta-m* v 3.os.mn. podaljšuje za *-j* (*pytaj-*), osnova glagolov *wie-m*, *da-m*, *je-m*, pa za *-dz-* (*wiedz-*, *dadz-*, *jedz-*). Vztrajati pri končnici *-a* za glagole tipa *pyta-m*, nima pomena. Ta vrsta glagolov obsega bržkone več ko polovico vseh poljskih glagolov, ker vključuje vse drugotne nedovršnike na *-a-*, *-wa-*, *-ja-*, *-iwa-*, *-ywa-*, *-ewa-*, zato bi bilo bolje ostati pri enotni sedanjšiški osnovi *pyta-* in končnici *-jQ* za 3. osebo mn. (*pyta-m*, *pyta-sz*, *puta-Ø*, *pyta-my*, *pyta-cie*, *pyta-jQ*). Pri drugi lekciji bi v zvezi z glagoli veljalo pripomniti še to, da bi zaradi metodične čistosti tudi v vajah vsaj v glavnem kazalo ostati pri glagolih prve spregatve, ki so glavna tema te lekcije; z glagoli *pomieścić*, *mówić*, *przymować*, *opiekować się* nehote posegamo naprej.

V vsebinsko območje glagolske obravnave sodi tudi prevod naslova GLAGOLSKI VID (ASPEKT) — POSTAĆ GLAGOLA. Ker tudi poljska lingvistika ločuje med tkim. *rodzajem* (*postać*, *sposób*) *czynności*, ki je pretežno pomenska kategorija, in pravim vidom (aspekt), ki je slovnična kategorija, mešanje teh dveh terminov (aspekt — *postać*) ni več dopustno. (Prim. Z.Golqb, A.Heinz, K.Polański: Słownik terminologii językoznawczej, Warszawa 1968).

Pri obravnavi veznikov, zlasti podrednih, je samo slovenski prevod posameznega veznika večkrat nezadosten ali celo varljiv; kako naj npr. razumemo vrednost poljskega veznika *lubo*, ki je preveden s slov. *dasi*, če je ta veznik malodane izločen iz sodobne knjižne rabe. Zelo koristna bi bila ločitev na stilsko nevtralne in druge veznike, vsi pa naj bi zaživel v svojem resničnem kontekstu.

Jezikovno je učbenik napisan tekoče in skrbno, le ponekod osupne kakšen »povešen« stavek, kot npr. tale na str. 54: »V nedoločniku ima velika večina glagolov med korenom oziroma podstavo in nedoločniško končnico -ć pripono.«

Razumljivo je, da del pripomb, ki so manj pohvalne, nikakor ne more okrniti osnovnega namena učbenika, niti ne želi zmanjšati njegove vrednosti. Kdor se le hoče naučiti tega po pomembnosti drugega, po »eleganci« prvega slovanskega jezika, ga bo uporabil s pridom in zadovoljstvom.

F. Jakopin
Filozofska fakulteta Ljubljana

NEKAJ MISLI K JEZIKOVNI KULTURI ABSOLVENTOV SREDNJIH ŠOL*

V svojem kratkem prispevku k razpravi o stanju pouka slovenskega jezika v osnovnih in srednjih šolah ne nameravam ocenjevati dela učiteljev materinščine na teh zavodih. Nisem namreč naklonjena kritiki, ki je danes zelo običajna: krivdo za neuspehe na univerzi, visokih in višjih šolah zvrčamo na delo srednjih šol, te na osnovne šole, a slednje — na pomanjkljivo domačo vzgojo, starši pa zopet na šolo. In tako se vrtimo v krogu očitkov in obsodb, ki ne vodijo nikamor, najmanj pa k izboljšanju jezikovne kulture mladih ljudi.

Naj samo na kratko nakažem, kaj smo ugotovili učitelji slovenskega jezika na pedagoški akademiji v Mariboru, to je na šoli, kjer moramo v dveh letih usposobiti študente za poučevanje slovenskega jezika na osnovnih šolah. Pri tem zadevamo ob skoraj nepremagljive ovire. Naši študentje so se sicer odločili za študij materinščine, njihovi učni uspehi v srednjih šolah so bili dobri in prav dobri, vendar kljub temu povečini ne poznajo sistema slovenskega knjižnega jezika, ne znajo se orientirati v jezikovnih učbenikih in priložnikih — ne v starih in ne v novih —, največje težave pa nastajajo spričo tega, da niso vajeni v praksi uporabljati pravopisnih in pravorečnih norm. Njihovo pismo in ustno izražanje je zelo pomanjkljivo in površno.

* Razprava na strokovnem seminarju slavistov v Kranju, sept. 1969.

Ta spoznanja so narekovala način dela na pedagoški akademiji: z mnogimi pravorečnimi, pravopisnimi in slogovnimi vajami skušamo zamašiti vrzel v znanju naših študentov, jih pripraviti do tega, da bi se skrbneje pismeno in ustno izražali in se tako usposobili za poučevanje na osnovni šoli. Svojih dosedanjih uspehov ne moremo biti veseli: naših diplomantov je sorazmerno malo, pa še za vse tiste, ki so uspešno diplomirali, ne moremo trditi, da so za poučevanje na osnovni šoli strokovno in metodično dovolj usposobljeni. Dve leti sta vsekakor prekratek čas za to, da bi študentje osvojili jezikovni sistem ter odpravili napake in površnosti v svojem ustnem in pismenem izražanju.

To, kar sem doslej navedla, ugotavljamo vsa leta obstoja našega zavoda, že četrto leto pa poskušamo priti do trdnejših in jasnejših podatkov o znanju vpisanih študentov s pravopisnimi, oblikoslovnimi, sintaktičnimi in stilističnimi testi, ki jih izvajamo s študenti v prvih urah njihovega študija na našem zavodu. Te preizkuse sedaj analiziramo in skušamo priti do primernih zaključkov. Sodimo, da so štiri generacije študentov dovolj široka osnova za takšno delo; izsledke teh obdelav bomo objavili v eni izmed prihodnjih števil Jezika in slovstva.

Moja današnja razprava in napovedana analiza želita spodbuditi učitelje materinščine na srednjih in osnovnih šolah, pa tudi vse članstvo Slavističnega društva k temu, da bi kar najbolj objektivno poskušali ugotoviti, kje so vzroki za tako šibko jezikovno kulturo naših mladih ljudi. Najbrž bodo v težavah, ki nastajajo zaradi:

- prevelike obremenitve učiteljev slovenskega jezika s šolskim in izvenšolskim delom;
- omalovaževanja dela učiteljev materinščine in v zvezi s tem izenačevanja njihove tedenske obveznosti z obveznostjo učiteljev drugih strok;
- slabe kvalifikacijske strukture osnovnošolskih učiteljev materinščine;
- prenatrpanih učnih načrtov;
- neenotnosti učbenikov in priročnikov za slovenski jezik, itd., itd.

Prav gotovo bo poglobljena analiza našla še več objektivnih vzrokov za slabe učne uspehe, sodim pa, da bomo lahko izboljšali delo le, če bomo začeli pri sebi — pri našem osebnem prizadevanju za kar najboljše strokovno izpopolnjevanje in za kar najbolj vsestransko pripravljeno učno-vzgojno delo v šolah.

Francka Varl
Pedagoška akademija Maribor

JEZIKOSLOVNI PRISPEVKI V JEZIKU IN SLOVSTVU 1968 IN ŠE KJE

A. Bajec, Slovenski knjižni jezik, JiS 1968, 69—74.

Avtor poudarja srečno naključje, da je Biblija v prevodu Jurija Dalmatina — ta najvišji dosežek slovenske protestantske književnosti — lahko tudi v naslednjih stoletjih nadaljevala knjižno izročilo. K tradiciji 16. stoletja se je slovenski knjižni jezik vnil prvič z Japljem, drugič pa s Škrabcem. Nato avtor kritično pretresa zgodovino normiranja slovenskega jezika in koncipira smernice za delo prihodnjih slovniciarjev, pravopiscev in slovarnikov.

Breda Pogorelec, Razvoj prostega stavka v slovenskem knjižnem jeziku, JiS 1968, 145—150.

Avtorica posveča raziskovalno pozornost stavčnim zvezam z dativom, gradivo za svoja izvajanja pa črpa iz slovenskih besedil od Brižinskih spomenikov do časa moderne.

Tine Logar, Štajerska narečja, JiS 1968, 171—175.

Avtor najprej zemljepisno določa štajerske govore glede na sosednja narečja, nato pa z zgodovinskega vidika pojasnjuje razvoj glasovnega sistema štajerskih govorov do današnjega stanja.